

Grænsen som linje, grænsen som rum

Af Gunvor Vestergaard

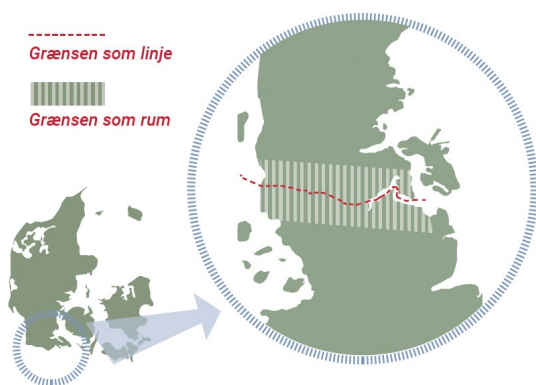
Den fysiske grænse mellem Danmark og Tyskland er blevet flyttet flere gange gennem tiden. Det gælder både i forhold til, hvor den konkrete grænse har været placeret og hvordan grænsen er blevet opfattet.

I 1920 blev den nuværende grænse fastlagt på baggrund af en folkeafstemning. Grænsen var en linje, der adskilte de to nationalstater Danmark og Tyskland. Den blev tydeliggjort med grænsesten, grænsebomme og grænsebetjente. Grænsen var meget synlig og stod tydeligt i folks bevidsthed. Der blev sat 280 sten op langs grænsen og midt på stenene blev hugget en linje, som også i dag præcist markerer, hvor Danmark slutter og Tyskland begynder.

Da Danmark i 2001 indtrådte i Schengensamarbejdet blev både bygninger og betjente fjernet fra grænseovergangene. Måske skulle man lidt ned i fart, men i mørke kunne man på motorvejen let køre ind og ud af Danmark uden, at man helt opdagede det. Havde man glemt sit pas, var det ikke noget problem.

Området omkring grænsen blev et rum, hvor ikke mindst lokalbefolkningen nød godt af den frie bevægelighed. Både arbejdsliv og fritidsliv kunne forholdsvis let foregå på begge sider af grænsen.

I 2016 kom der igen betjente langs grænsen og ved de store grænseovergange. Senere kom skurvogne og telte til. Grænsen blev igen synlig. I marts 2020 blev grænsen så lukket helt. Betonklodser og hegn blev sat op. Kun personer med "anerkendelsesværdige formål" kunne få lov til at passere. I juni 2020 blev der lukket delvist op for passage igen, men med en fuld kontrol. En verdensomspændende pandemi havde igen gjort grænsen som linje tydelig. Siden 30. april 2021 har der igen været "tilpasset" grænsekontrol.

Selv om en grænses placering ligger fast og dens linje er tydelig, kan den samme grænse også være dynamisk og foranderlig. Mange grænseområder fungerer som rum, hvor der hele tiden er bevægelse og aktiviteter hen over linjen. Det er et grænseland, hvor man orienterer sig mod hinanden i stedet for væk fra hinanden.

Den lokale tilgang til grænsen kan i flere situationer komme til at stå i modsætning til de beslutninger, der tages på nationalt plan. Grænsens fremtoning har stor indflydelse på hverdagen i lokalområdet. Omfanget og

mulighederne er bestemt af, om grænsen fremstår som linje eller som rum. Nationale hensyn, som at fremme indre sikkerhed ved hjælp af grænsekontrol, kan have store konsekvenser for lokalbefolkningen. Det er ikke kun handel og arbejdskraftens bevægelighed, der bliver berørt, også familierelationer, fritidsaktiviteter og kulturudveksling bliver besværliggjort. Derfor ser man i nogle situationer lokale politikere tage afstand fra beslutninger om grænsekontrol og grænselukning, som deres partifæller på Christiansborg har taget.

Hvordan vi som befolkning opfatter grænsen er for mange knyttet til den aktuelle politiske diskurs. Den italesættelse vi oplever, er med til at påvirke vores opfattelse af den fysiske grænses betydning og dens udseende. Er fokus på handelsrelationer, fri bevægelighed og grænseoverskridende problemstillinger som klima, så vil vi typiske have en større forståelse for den åbne grænse (grænsen som rum). Er fokus på terrorbekæmpelse, flygtningestrømme og farlig virus vil ønsket om en lukket grænse vinde mere gehør (grænsen som linje).

Selv om den fysiske grænse mellem Danmark og Tyskland ikke har flyttet sig siden afstemningen i 1920, så er den alligevel hele tiden under forandring. Der er meget andet end den konkrete placering, der har indflydelse på grænsen. Den er både linje og rum. Hvad der er mest dominerende, afhænger af den konkrete kontekst.

